

Voor een nieuw Belgisch kiesstelsel

Het land van de permanente verkiezingskoorts

Aan klachten over de daadkracht van het Belgisch federaal systeem geen gebrek. Vier politicologen van vier verschillende universiteiten kunnen het niet meer aanzien en gaan na hoe hervormingen in het kiessysteem kunnen leiden tot een efficiëntere politiek.

Kunnen we nog vijf maanden politieke moed verwachten van onze politici in een permanente staat van verkiezingskoorts?

Een aantal politici hebben de afgelopen jaren de stelling verdedigd dat de 'grenzen van het federale model' bereikt zijn. Ze wilden hiermee duidelijk maken dat de traditionele besluitvormingsregels van de Belgische politiek niet langer werken. Het eindresultaat is volgens hen een uitzichtloze verlamming van de federale instellingen. Het vormen van een compromis is altijd een moeizaam proces, en dat is de afgelopen jaren allicht nog moeilijker geworden. Tegelijk zien we dat een aantal regels van het Belgisch politiek systeem het nu bijna onmogelijk maken om nog tot een akkoord tot de verschillende bevolkingsgroepen te komen. Die regels zijn echter niet onoverkomelijk: ze kunnen gewijzigd worden, in een aantal gevallen zelfs met een eenvoudige meerderheid in het parlement.

België kan in dat verband leren van het voorbeeld van een aantal andere landen. Als het bestaande verkiezingsstelsel problemen blijkt op te leveren voor de politieke stabiliteit van een land, dan gebeurt het nooit dat een land meteen de handdoek in de ring gooit en dan maar besluit zichzelf te heffen. Meestal gaat men dan sleutelen aan de verkiezingsregels om het systeem weer vlot te krijgen. In een aantal landen zien we inderdaad dat een gewijzigd verkiezingsstelsel tot een nieuw evenwicht kan leiden. Wij gaan er van uit dat de Belgische federatie van die buitenlandse voorbeelden kan leren. Wijzigingen aan het kiessysteem kunnen een matigende invloed hebben, zelfs wanneer er scherpe tegenstellingen bestaan tussen de bevolkingsgroepen.

Populariteitstests

Een eerste, uiterst belangrijke ingreep gaat over de timing en het karakter van de verkiezingen. We leven in dit land in een permanente verkiezingskoorts: het zijn immers steeds dezelfde partijen, en zelfs dezelfde politici die deelnemen aan zowel de federale als de regionale verkiezingen. Dit betekent dat de normale beleidscyclus, waarbij de meerderheid enkele jaren tijd krijgt om een beleidsakkoord uit te voeren, volledig doorkruist wordt. Regionale, federale en zelfs lokale verkiezingen zijn telkens opnieuw populariteitstests voor dezelfde groep politici, die op die manier nauwelijks nog tijd hebben om een beleidsagenda af te werken. Dit probleem kan op twee manieren worden opgelost. Ofwel laat men de federale en de regionale verkiezingen opnieuw samenvallen, zodat alle niveaus in de periode tussen twee verkiezingen ook ruimte krijgen om een echt beleid te voeren. Als dat niet gebeurt, krijgen we de komende jaren verkiezingen in 2011 (federaal), 2012 (gemeentelijk), 2014 (regionaal) en 2015 (federaal). Kan men in die omstandigheden verwachten dat onze politici tussendoor nog eens vijf maanden politieke moed opbrengen? Een tweede oplossing is dat het karakter van de verkiezingen verandert, waarbij er heel andere spelregels komen voor de regionale en voor de federale verkiezingen. Voor federale verkiezingen ligt het daarbij voor de hand te werken met grotere kieskringen, terwijl regionale volksvertegenwoordigers dan een kleinere kieskring zouden kunnen vertegenwoordigen. Door te werken met andere spelregels kan men ervoor zorgen dat de politieke partijen andere kandidaten selecteren voor de verschillende niveaus. De federale regering kan dan in principe verder regeren terwijl andere kandidaten deelnemen aan regionale verkiezingen, en omgekeerd.

'Mixed member system'

Ten tweede ontbreekt in het huidige systeem een manier om het federale belang tot uiting te laten komen. Als je een federaal systeem wilt samenhouden, dan heb je een ontmoetingsforum nodig waar de gemeenschappen elkaar kunnen ontmoeten. Veel federale systemen gebruiken daarvoor de Senaat of een soortgelijke vergadering, en oorspronkelijk was het ook bij ons de bedoeling dat de hoge vergadering een dergelijke rol zou vervullen. We moeten helaas vaststellen dat de Senaat die rol nu niet naar behoren opneemt: in de praktijk is er geen verschil tussen de machtsverhoudingen in de Kamer of in de Senaat. Een andere manier om een evenwicht te realiseren tussen de federatie en de deelstaten is een 'mixed member system', zoals dat in een aantal parlementen bestaat. Een aantal parlementsleden wordt dan verkozen in kleine kieskringen, en in de praktijk zullen deze parlementsleden vooral opkomen voor de belangen van hun eigen, geografisch beperkte achterban. Daarnaast worden er echter ook

parlementsleden verkozen in grote, soms zelfs nationale kieskringen, en die parlementsleden zullen sterker geneigd zijn de belangen van het politiek systeem in zijn geheel te verdedigen.

We verwachten van parlementsleden immers twee heel verschillende dingen: aan de ene kant moeten ze opkomen voor het algemeen belang van het land, aan de andere kant verwachten de meeste burgers dat hun eigen regio niet vergeten wordt, en ook dat is een legitieme bekommernis. Een mixed member-systeem laat toe dat beide rolopvattingen tegelijk aanwezig zijn in het parlement.

Avonturen

Puur pragmatisch zou een dergelijk mixed member-systeem (met bijvoorbeeld kleine kieskringen op het eerste niveau) ook een oplossing kunnen bieden voor de aanslepende BHV-saga. Als er geen onderhandelde oplossing komt voor deze tweetalige kieskring, is het risico groot dat de verkiezingen van 2011 worden ingericht in strijd met het arrest van het Grondwettelijk Hof. Juridisch valt daar eventueel nog een mouw aan te passen - het is immers het nieuwgekozen parlement zelf dat zal bepalen of het rechtsgeldig is samengesteld. Maar als politicologen maken we ons ernstig zorgen over de legitimiteit van een dergelijk verkozen parlement bij de publieke opinie. Een grondwettelijke oplossing is daarom te verkiezen, ook als die zou neerkomen op een (tijdelijke) terugkeer naar kleinere kieskringen. Bij die kieskringen kan dan weer, net zoals vroeger, een systeem van provinciale of regionale apparentering worden ingevoerd, zodat de representativiteit van het kiessysteem wordt gewaarborgd.

België is zeker niet het enige land ter wereld dat worstelt met politieke spelregels die niet het verhoopte resultaat opleveren. We verwachten immers twee tegenstrijdige dingen van verkiezingen. Aan de ene kant moeten ze waarheidsgetrouw registreren wat er leeft bij de bevolking, aan de andere kant moeten ze ook leiden tot de vorming van stabiele regeringsmeerderheden. In de praktijk zoeken alle verkiezingssystemen een moeizaam evenwicht tussen die twee doelstellingen, en België is daarin geen uitzondering. Over anderhalf jaar moeten er in ons land federale verkiezingen worden gehouden. We willen zeker niet een complete blauwdruk voorleggen van manieren waarop een federaal systeem optimaal kan functioneren. Wat we wel kunnen doen is een aantal voorbeelden uit het buitenland aanhalen, die, soms met wisselend succes, geleid hebben tot nieuwe evenwichten. Het lijkt ons een principe van goed bestuur om die alternatieven een kans te gunnen, voordat we ons land en onze economie in ongewisse avonturen zouden storten.

In de Koninklijke Academie houden de auteurs vandaag een studiedag over dit onderwerp.

www.partirep.eu

MARC HOOGHE

Samen met Kris Deschouwer, Jean-Benoit Pilet en Stefaan Walgrave.

Wie? Hoogleraars politieke wetenschappen aan resp. KU Leuven, VUB, ULB en UA

Wat? B-H-V aangrijpen om ons kiesstelsel helemaal te hervormen

Waarom? Om zo een nieuw evenwicht te vinden in het Belgisch federaal systeem

© Corelio

